

Τάσος Ανθουλιάς

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΣΠΕΡΑΝΤΟ

Μια προσπάθεια να παρουσιαστεί η ιστορία
της γλώσσας Εσπεράντο.

ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2025

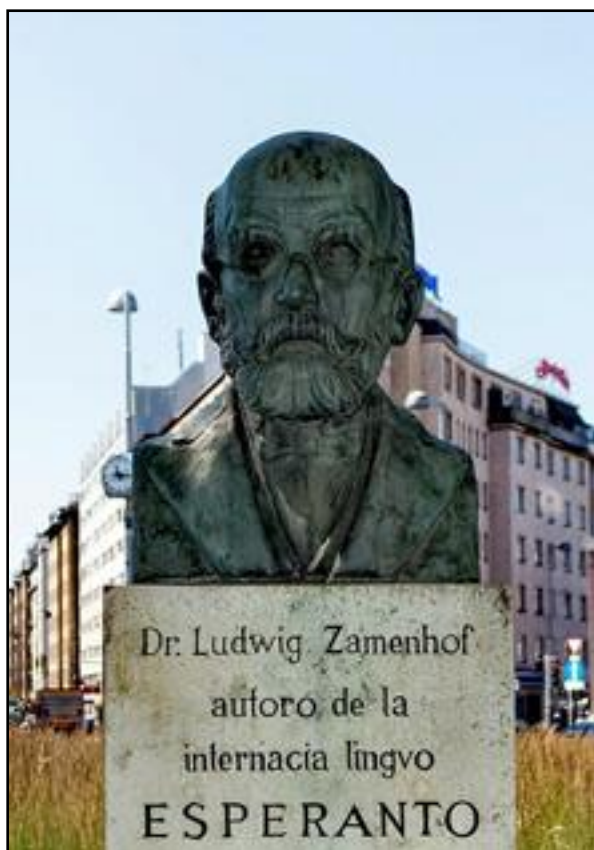
Η Εσπεράντο είναι η Διεθνής τεχνητή γλώσσα που κατασκευάστηκε το 1887 από τον Λουδοβίκο Λάζαρο Ζαμένχοφ από στοιχεία Ευρωπαϊκών γλωσσών. Σχεδιάστηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι εύκολη στην εκμάθηση από τους Ευρωπαίους κι έτσι να διευκολύνει την ενδοευρωπαϊκή επικοινωνία.

Μολονότι δεν έχει αναγνωριστεί από διεθνείς οργανισμούς, χρησιμοποιείται στο εμπόριο, στην αλληλογραφία, σε πολιτιστικές ανταλλαγές, σε συνέδρια, στη λογοτεχνία, στην τηλεόραση και σε ραδιοφωνικές εκπομπές.

Στη φωτογραφία ελληνικό βιβλίο του 1948 για τη γλώσσα Εσπεράντο.

Ο Λουδοβίκος Λάζαρος Ζαμένχοφ (1859 ως 1917) ήταν Πολωνο-Εβραίος οφθαλμολόγος, φιλόλογος και ο εμπνευστής της Εσπεράντο. Γεννήθηκε και ζούσε στην πόλη Μπιάλιστοκ, πόλη που είναι σε περιοχή που ανήκει σήμερα στην Πολωνία αλλά τότε ανήκε στη Ρωσική Αυτοκρατορία. Στο Μπιάλιστοκ οι κάτοικοι ήταν χωρισμένοι σε τέσσερις ξεχωριστές εθνότητες: Ρώσοι, Πολωνοί, Γερμανοί και Εβραίοι. Κάθε μία από αυτές μιλούσε τη δική της γλώσσα και έβλεπε όλες τις άλλες ως εχθρούς. Οι μητρικές γλώσσες του Ζαμένχοφ ήταν τα Πολωνικά, τα Ρώσικα και τα Εβραϊκά ανατολικής Ευρώπης αλλά μιλούσε με ευχέρεια επίσης Γερμανικά. Αργότερα έμαθε Γαλλικά, Ελληνικά, Λατινικά και Αγγλικά, ενώ ανέπτυξε ενδιαφέρον και για τα Ιταλικά, Ισπανικά και Λιθουανικά.

Ο Ζαμένχοφ έγραψε: Σε μια τέτοια πόλη μια ευαίσθητη φύση αισθάνεται πιο έντονα από οπουδήποτε τη μιζέρια που προκαλείται από τον γλωσσικό διαχωρισμό και βλέπει σε κάθε βήμα ότι η πολλαπλότητα των γλωσσών είναι η πρώτη, ή τουλάχιστον η πιο καθοριστική βάση, για τον διαχωρισμό της ανθρώπινης οικογένειας σε ομάδες εχθρών. Ανατράφηκα ως ένας ιδεαλιστής και διδάχτηκα από μικρός ότι όλοι οι άνθρωποι είναι αδέλφια, ενώ έξω στον δρόμο σε κάθε μου βήμα αισθανόμουν ότι δεν υπάρχουν άνθρωποι, μόνο Ρώσοι, Πολωνοί, Γερμανοί, Εβραίοι και ούτω καθεξής. Αυτό υπήρξε πάντα ένα μεγάλο βάσανο στο παιδικό μου μυαλό, αν και πολλοί άνθρωποι μπορεί να χαμογελούν με μια τέτοια «ανησυχία για τον κόσμο» από ένα παιδί. Στη φωτογραφία βλέπουμε μνημείο του Ζαμένχοφ στη Βιέννη.

Ο Αντόνι Γκραμπόφσκι (1857 ως 1921) ήταν Πολωνός χημικός μηχανικός και από τους υποστηρικτές της τεχνητής γλώσσας Εσπεράντο. Οι μεταφράσεις του συνέβαλαν σημαντικά στην λογοτεχνική εξέλιξη της Εσπεράντο. Το 1887 ανακαλύπτει την Εσπεράντο. Ο Γκραμπόφσκι εντυπωσιάζεται με την απλή κατασκευή και τον εκφραστικό πλούτο της Εσπεράντο. Πάει στη Βαρσοβία, όπου συναντά τον Ζαμένχοφ. Ακολουθεί η πρώτη προφορική συζήτηση στη γλώσσα Εσπεράντο. Οι δύο άντρες γνωρίζουν πολύ καλά ότι η λογοτεχνία παίζει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη μιας γλώσσας και ειδικά της Εσπεράντο, την οποία από γλωσσολογικό πείραμα θέλουν να την εξελίξουν σε γλώσσα για κάθε τομέα της καθημερινής ζωής. Ανάλογη είναι και η δραστηριότητα του Γκραμπόφσκι: Το 1888 δημοσιεύει τη μετάφραση στην Εσπεράντο έργων του Πούσκιν και το 1889 του Γκαίτε. Ακολουθούν και άλλες μεταφράσεις. Στη φωτογραφία ο Αντόνι Γκραμπόφσκι.

Η Εσπεράντο πρόκειται για μια γλώσσα απλή, που διαθέτει όλα τα πλεονεκτήματα οποιασδήποτε εθνικής γλώσσας, χωρίς όμως ιδιοματισμούς και γραμματικές ανωμαλίες. Η Εσπεράντο βασίζεται κυρίως στο συντακτικό υλικό των λατινογενών γλωσσών. Χρησιμοποιεί το λατινικό αλφάβητο και έχει φωνητική

προφορά ενώ όλες οι λέξεις τονίζονται στην παραλήγουσα. Είναι εύκολη, με γραμματική που περιλαμβάνει 16 κύριους κανόνες. Θεωρείται απλή, προσιτή σε όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως ηλικίας και μόρφωσης, πλήρης και εκφραστική, όσο όλες οι γλώσσες του κόσμου, με πλούσια πρωτότυπη και μεταφρασμένη λογοτεχνία.

Αν και καμία χώρα δεν την έχει υιοθετήσει ως επίσημη γλώσσα υπάρχουν πολλοί άνθρωποι σχεδόν σε όλες τις περιοχές του κόσμου που τη γνωρίζουν. Τουλάχιστον μία μεγάλη μηχανή αναζήτησης, η Google, προσφέρει αναζήτηση για σχετικές ιστοσελίδες μέσω μιας πύλης στην Εσπεράντο. Η Βικιπαίδεια στην Εσπεράντο περιείχε περισσότερα από 300.000 λήμματα τον Οκτώβριο του 2021. Η Google προσφέρει, επίσης, μετάφραση από και προς την Εσπεράντο.

Μετά από δέκα χρόνια ανάπτυξης, τα οποία ο Ζαμένχοφ πέρασε μεταφράζοντας λογοτεχνία στην Εσπεράντο αλλά και γράφοντας πρωτότυπη πρόζα και ποίηση, δημοσιεύθηκε το πρώτο βιβλίο για τη γραμματική της Εσπεράντο στην Βαρσοβία τον Ιούλιο του 1887.

Ο Ζαμένχοφ υπέγραψε με το ψευδώνυμο "Doktoro Esperanto" και ο τίτλος Εσπεράντο σημαίνει "αυτός που ελπίζει". Ο αριθμός των ομιλητών αυξήθηκε ραγδαία τις αμέσως επόμενες δεκαετίες.

Στη φωτογραφία το πρώτο βιβλίο για την Εσπεράντο.

Το 1905 το πρώτο Παγκόσμιο συνέδριο για την Εσπεράντο πραγματοποιήθηκε στη Γαλλία. Από τότε τα παγκόσμια συνέδρια πραγματοποιούνται σε διαφορετικές χώρες κάθε χρόνο, εκτός της περιόδου που διήρκεσαν οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο τα συνέδρια αυτά παρακολουθεί ένας αριθμός ανθρώπων κατά μέσον όρο από 2.000 ως 6.000.

Φωτογραφία από το Διεθνές Κογκρέσο της Εσπεράντο το 1911.

Ως ένα εν δυνάμει μέσο για διεθνή κατανόηση, η Εσπεράντο τράβηξε τις υποψίες πολλών ολοκληρωτικών κρατών. Η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα έντονη στη Ναζιστική Γερμανία, στην Αυτοκρατορική Ιαπωνία και στη Σοβιετική Ένωση υπό τον Ιωσήφ Στάλιν. Στη Γερμανία υπήρχε ένα επιπρόσθετο κίνητρο για τη δίωξη της Εσπεράντο, επειδή ο Ζαμένχοφ ήταν Εβραίος. Στο έργο του «Ο Αγών μου» ο Αδόλφος Χίτλερ αναφερόταν στην Εσπεράντο ως παράδειγμα μιας γλώσσας που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από κάποια διεθνή Εβραϊκή συνωμοσία μόλις θα πετύχαιναν την κοσμοκρατορία. Οι Εσπεραντιστές εκτελέστηκαν στο Ολοκαύτωμα, με την οικογένεια του Ζαμένχοφ να έχει ειδικά επιλεγεί για εκτέλεση.

Τα πρώτα χρόνια στη Σοβιετική Ένωση λήφθηκαν σε έναν βαθμό κυβερνητικά μέτρα υποστήριξης της Εσπεράντο και με επίσημη αναγνώριση δημιουργήθηκε η Σοβιετική Εσπεραντική Ένωση.

Εντούτοις, το 1937, ο Στάλιν ανέκοψε αυτήν την πολιτική. Αποκήρυξε την Εσπεράντο ως «γλώσσα των κατασκόπων» και οδήγησε στην εξορία και στην εκτέλεση Εσπεραντιστές. Έτσι, η χρήση της Εσπεράντο είχε με αποτελεσματικό τρόπο απαγορευτεί μέχρι το 1956 στην Σοβιετική Ένωση. Στη φωτογραφία μνημείο για τα θύματα του Σταλινισμού.

Το αλφάβητο της Εσπεράντο

a b c ĉ d e f g ĝ h ĥ i j ĵ k l m n o p r s ŝ t u ŭ v z

Η Εσπεράντο έχει 22 σύμφωνα, 5 φωνήεντα και 2 ημιφωνήεντα που συνδυάζονται με τα φωνήεντα για να σχηματίσουν 6 διφθόγγους. Η τονικότητα δεν χρησιμοποιείται για τη διάκριση της σημασίας των λέξεων. Ο τόνος μπαίνει πάντα στο φωνήεν της παραλήγουσας σε πλήρεις λέξεις της Εσπεράντο.